

קורס מורי דרך תשע"ז (2016 – 2017)

בית הספר לתיירות אתגרית, המכללה האקדמית בוינגייט

דו"ח סיור 23 ציפורי ובית שערים

נועם זיו

מסלול הסיור (אתרים מרכזיים): ציפורי, בית שערים, אנדרטת אלכסנדר זייד

תאריך הסיור: 3.4.2017

מדריך הסיור: ד"ר חגי עמיצור

לו"ז ומנהלות

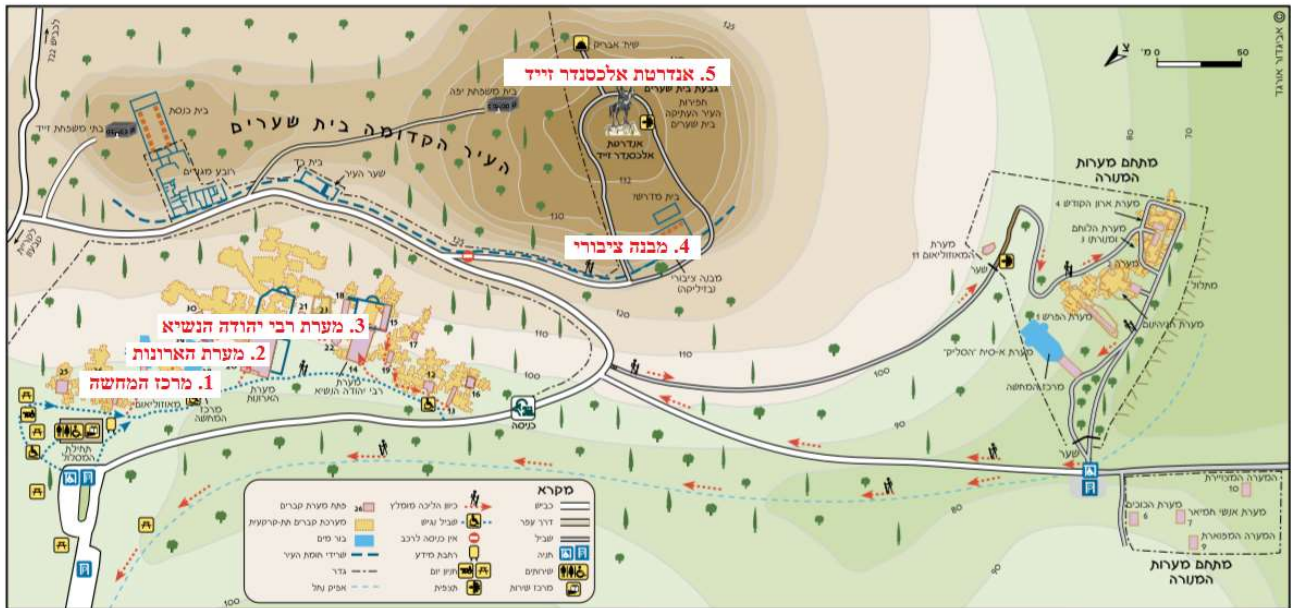
מ... ע...ד...	פירוט הפעילות	מנהלות ועזרים	הערות
7:30	הפסקת בוקר באלונים		שרותים, בית קפה, חנות נוחות
8:45	ציפורי	<p>אתר רט"ג. הכניסה לגן נסגרת שעה לפני השעות הרשומות</p> <p>שעון קיץ בימים א'-ה' ושבת 8:00-17:00. בימי שישי וערבי חג 8:00-16:00</p> <p>שעון חורף בימים א'-ה' ושבת 8:00-16:00. בימי שישי וערבי חג 8:00-15:00</p> <p>בערב ראש השנה, ערב יום כיפור וערב פסח: 8:00 - 13:00</p> <p>טלפון: 04-6568272 מרכז חינוך והסברה גליל תחתון</p> <p>04-6568272</p>	שירותים במבואה ומצפון לסככת התצפית
14:20	הפסקת צהריים בציפורי	שולחנות וסככות ליד המבואה	
15:30	בית שערים	<p>אתר רט"ג. הכניסה לגן נסגרת שעה לפני השעות הרשומות</p> <p>שעון קיץ בימים א'-ה' ושבת 8:00 - 17:00 בימי שישי וערבי חג 8:00-16:00</p> <p>שעון חורף בימים א'-ה' ושבת 8:00-16:00. בימי שישי וערבי חג 8:00-15:00</p> <p>בערב ראש השנה, ערב יום כיפור וערב פסח: 8:00 - 13:00</p> <p>טלפון : 04-9831643</p>	שירותים ליד תחילת המסלול
17:15	שייח איבריק		

מפת קטעי ההליכה בציפורי

מפת קטעי ההליכה בבית שערים

תכני ההזרקה

האתר	תוכן ההזרקה
<p>נסיעה מאלונים לציפורי</p> <p>משמאלנו גבעות אלונים שפרעם. מסלע קירטוני, נוף גבעי מתון, נוח לתנועה. קירטון איננו מחלחל לכן יש מעיינות. האזור צפוף אתרים ארכאולוגיים. יער אלונים מ 3 סוגים שונים, בעיקר אלון התבור ופחות אלון מצוי. בארץ יש 5 סוגי אלונים, שניים מהם (אלון שסוע ואלון חרמוני) אנדמיים לחרמון. יער האלונים היה גדול וצפוף בהרבה עד תחילת המאה ה 20. אז נבנתה מסילת הברזל בעמק יזרעאל והיתה כריתה מאסיבית. ככל שמתרחקים מתוואי המסילה יש יותר אלונים. עמק יזרעאל מאוד פורה לאורך כל ההיסטוריה. הגליל התחתון המרכזי בנוי משורה של רכסים ובקעות, מעמק יזרעאל בדרום עד בקעת בית הכרם בצפון.</p> <p>מצפון לדרום: בקעת בית הכרם, רכס ישגור, בקעת סכנין, רכס יודפת, בקעת בית נטופה, רכס טורעאן, בקעת טורעאן, הרי נצרת. (ראשי תיבות: כשסי"נ טט"נ). משמאל לרגלי בית לחם הגלילית ואלוני אב"א זה אפיקו של נחל ציפורי המתחיל באיזור ציפורי וזורם לנחל הקישון.</p> <p>בסוף מאה 19 מגיעים 26 רסיסי שבים בדואים מאזור החורן. כל אחד מהם גדל והתפתח לכפר (זרזיר, כעבייה, טבאש, חג'רה ועוד). להבדיל מהבדואים בנגב, הבדואים בגליל מפסיקים לנדוד כבר בתחילת-אמצע שנות ה 40, לכן תחום היישובים שלהם הרבה יותר מוגדרים ואין מאבקי שליטה או תביעות בעלות על שטחים.</p>	<p>תוכן ההזרקה</p> <p>משמאלנו גבעות אלונים שפרעם. מסלע קירטוני, נוף גבעי מתון, נוח לתנועה. קירטון איננו מחלחל לכן יש מעיינות. האזור צפוף אתרים ארכאולוגיים. יער אלונים מ 3 סוגים שונים, בעיקר אלון התבור ופחות אלון מצוי. בארץ יש 5 סוגי אלונים, שניים מהם (אלון שסוע ואלון חרמוני) אנדמיים לחרמון. יער האלונים היה גדול וצפוף בהרבה עד תחילת המאה ה 20. אז נבנתה מסילת הברזל בעמק יזרעאל והיתה כריתה מאסיבית. ככל שמתרחקים מתוואי המסילה יש יותר אלונים. עמק יזרעאל מאוד פורה לאורך כל ההיסטוריה. הגליל התחתון המרכזי בנוי משורה של רכסים ובקעות, מעמק יזרעאל בדרום עד בקעת בית הכרם בצפון.</p> <p>מצפון לדרום: בקעת בית הכרם, רכס ישגור, בקעת סכנין, רכס יודפת, בקעת בית נטופה, רכס טורעאן, בקעת טורעאן, הרי נצרת. (ראשי תיבות: כשסי"נ טט"נ). משמאל לרגלי בית לחם הגלילית ואלוני אב"א זה אפיקו של נחל ציפורי המתחיל באיזור ציפורי וזורם לנחל הקישון.</p>
<p>ציפורי- בין החנייה לתחילת</p> <p>תחילתה של ציפורי בתחילת ימי בית שני (ישנם מעט שרידים מסוף בית ראשון) מדרש השם מובא בתלמוד משום "שיושבת בראש ההר כצפור". שם מיוחסים גם השם רקת כי היא מוגבהת כ"רקתא דנהרא"- שפת הנהר, וכן מיוחס לה השם קיטרון.</p>	<p>ציפורי- בין החנייה לתחילת</p> <p>תחילתה של ציפורי בתחילת ימי בית שני (ישנם מעט שרידים מסוף בית ראשון) מדרש השם מובא בתלמוד משום "שיושבת בראש ההר כצפור". שם מיוחסים גם השם רקת כי היא מוגבהת כ"רקתא דנהרא"- שפת הנהר, וכן מיוחס לה השם קיטרון.</p>

<p>מצפונה של העיר ובצמוד אליה שכן יישוב יהודי נוסף בשם שיחין (היישוב זוהה עם האתר ארכאולוגי השוכן מצפון ליישוב העתיק ציפורי ומדרום לכביש 77 ליד הושעיה).</p> <p>בתחילת המאה השנייה לספירה הרומאים הופכים אותה לעיר רומית קלאסית ומטעמי שטח בנייה הם יורדים מהגבעה אל האזור הנמוך שממזרח.</p> <p>ציפורי נהרסת ברעידת האדמה בשנת 749 ולא חוזרת לעולם לגדולתה.</p> <p>בתקופה הצלבנית יש בה ישוב צלבני.</p> <p>במאה 18 דאהר אל עומר מקים מצודה בראש הגבעה.</p> <p>1948 מבצע דקל, התושבים הערבים גורשו (קרבות עשרת הימים), ועוברים ברובם לנצרת (לכן- שכונת סְפּוּרִיָּה בנצרת).</p> <p>ב 1949 מוקם מושב ציפורי.</p> <p>במקום נתגלו יותר מ 40 רצפות פסיפס מתקופות שונות.</p> <p>קיימת דילמה בין הגופים האחראיים על מיתוג האתר והדגש התיירותי, בין "עיר הפסיפסים" לבין "עיר המשנה" (סנהדרין).</p>	<p>מערכת המים</p>
<p>בתקופה הרומית-ביזנטית ציפורי עיר גדולה הצורכת הרבה מים (לשתיה אך גם למרחצאות). במבט מסביב רואים את רכס הרי נצרת העשויים סלע גיר קשה, ואילו ציפורי נמצאת על מסלע קירטוני רך.</p> <p>בקו התפר בין סוגי המסלע יש הרבה מעיינות שכבה. הרומאים בונים מערכת של 2 אמות מים ההולכות לאורך קווי הגובה הטופוגרפיים מכיוון כללי דרום מזרח ואוספות את מי המעיינות של התפר הגאולוגי. שתי האמות נפגשות ליד הכניסה לגן הלאומי.</p> <p>מכיוון שנביעת המים מכלל המעיינות די קבועה אך צריכת המים של העיר משתנה (יום/לילה, קיץ/חורף), נבנה מאגר בן 4300 מ"ק אליו מגיעה אחת האמות, שיוססת את הספיקה לעומת הצריכה.</p> <p>לפני כניסת האמה למאגר יש בור שיקוע למזעור פסולת הנכנסת למאגר.</p> <p>מאגר המים הגדול נחצב בסלע קירטון, אורכו 260 מטר, רוחבו נע בין 2-4 מטר וגובהו עד 10 מטר. במקומות אחדים תומכות בתקרת המאגר קשתות תמך. המאגר נחצב בשני שלבים, חלקו הראשון מתוארך למאה ה-2, והשני למאה ה-4. המאגר שימש עד המאה ה-7. ממאגר המים הגדול המשיכו המים לזרם דרך מנהרה הנקראת "מנהרת ששת הפירים". אורך המנהרה 235 מטר, גובהה בין 1-3 מטר ורוחבה כ- 80 ס"מ. שיפוע המנהרה כ- 20 ס"מ ל-1000 מטר אורך.</p> <p>מנהרת ששת הפירים התגלתה בחפירות של שנת 1993, ונפתחה לציבור לאחר הכנה במרץ 2012. הביקור במנהרה אפשרי בכניסה דרך גרם מדרגות בפיר מס' 4 ויציאה דרך פיר מס' 6. המנהרה אינה מוארת. אורך הקטע בו ניתן לסייר הוא 900 מטר.</p>	<p>ציפורי - מערכת המים</p>
<p>ליד הדגם ישנו דגם לעיוורים המבוסס על תחושה וכתוביות בכתב ברייל.</p> <p>כשהעיר הרומית נבנית במורד הגבעה נבנים קרדו, דקומאנוס, אינסולות (בתי דירות פשוטים).</p> <p>שנת 351 מרד גאלוס (מרד היהודים בקיסר קונסטנטינוס גאלוס), הרומאים מחריבים את הרובע היהודי שעל הגבעה.</p>	<p>דגם ציפורי</p>

<p>המבנה המערבי ביותר- מחוץ לגבולות הגן הלאומי: בית יתומים של הכנסייה הפרנציסקנית שנבנה על חורבות כנסייה צלבנית גדולה – סנטה אנה (ע"ש אימה של מריה). במקום עמד ביתם של אנה ויהויכין (סבתו וסבו של ישו). בתוכו נמצאו שרידי בית כנסת מהמאה השישית לספירה (בזמן שהאזור היה יהודי, הצלבנים באים ומקימים כנסייה).</p>	
<p>כאן היה ה"סיוויק סנטר", מרכז העיר, כאן עמה הטטרפילון (מבנה מונומנטלי בעל 4 פתחים). הקארדו צפון-דרום, הדקומאנוס מערב-מזרח.</p>	<p>ציפורי- צומת הקארדו והדקומאנוס</p>
<p>תחילת בית שני, שבי ציון. ציפורי הופכת לעיר מרכזית של השבים מהגלות. יש 4 תנאים לקיום של עיר מרכזית: 1. מים – יש, והרבה במעיינות שמסביב 2. חקלאות – אדמת סחף, האזור פורה מאוד, המרחב חקלאי. 3. אסטרטגיה – הישוב מוקם על גבעה נישאה 4. דרכים – ציפורי יושבת בצומת דרכים עתיקות</p>	<p>ציפורי – סכנת התצפית</p>
<p>וילה אורבאנית ממאה שלישית לספירה. היתה בנויה עם חצר פתוחה (פריסטיל) מוקפת עמודים, מסביבה מעבר מקורה (פרוזדורוס). נכנסים דרך הפרוזדורוס לחדר המרכזי – הטרקליניום. בחדר המרכזי היו 3 ספות בצורת "ח" על רצפת פסיפס יפהפייה. בטרקליניום מתקיימות ארוחות ושיחות (סימפוזיון). מסביב לטרקליניום ישנם חדרי שירות שונים וחדרי שינה שיטות שמור פסיפסים: 1. השיטה האיטלקית/אירופאית – מבוססת על שימור בעזרת חומרים שונים, ללא העתקת הפסיפס. 2. השיטה האמריקאית/ישראלית – מבוססת על הדבקת בד על הפסיפס, "קילוף" שלו ע"י הפרדתו מהטיח, גלגול (כמו שטיח) והעברה למעבדה לשימור. אח"כ החזרה למקום והדבקה מחדש. הפסיפסים הרומיים מיוחדים ברזולוציה הגבוהה שלם, אבנים יותר קטנות (יותר עבודה אבל תוצאה יותר יפה). נמצאו 23 צבעים שונים של אבנים (לא צביעה, אבנים בצבע טבעי). בפסיפס רואים סצנות שונות מהמיתולוגיה היוונית – תולדות דיוניסוס. הדמות הבולטת ביופייה היא "המונה ליזה של הגליל", דמות אשה העשויה בטכנולוגיה דומה לזו של ציור המונה ליזה (העיניים תמיד מסתכלות עליך). בגלל מרכזיותו, גודלו ועושרו של הבית, חוקרים מייחסים אותו לרבי יהודה הנשיא.</p>	<p>ציפורי - בית מגורים רומי מפואר (בית דיוניסוס)</p>
<p>(תאטרון – פתוח בצד אחד, אמפיתאטרון – סגור מכל צדדיו). היה פעיל בימי רבי יהודה הנשיא וייתכן שנשא בו את דרשותיו. התיאטרון נחצב בחצי גורן שקוטרו 70 מטר, והוא הכיל כ-4,500 מושבים. המושבים החצובים כוסו במושבי אבן שחלקם נשדד כבר בתקופות קדומות. היתרה נמצאו בעת החפירות, אבל לא באתרם.</p>	<p>ציפורי - התאטרון</p>

<p>מבנה ממלכתי, כל חדר הוא משרד עם רצפת פסיפס. פסיפס הקולאז' אינו אופייני לעולם הרומי בו הפסיפסים סימטריים. ייתכן ושימש כ"קטלוג" דוגמאות ממנו בחרו הלקוחות את העבודות.</p> <p>פסיפס חג הנילוס מתאר את חגיגות הנילוס במצרים וכולל תמונות צמחים, חיות וציד. במרכז הרצפה נראה הנהר הנילוס נובע מתוך לוע של סוס היאור. כמו כן מוצג הנילומטר, המראה את מפלס מי הנהר, ועליו חקוקים ביוונית המספרים 15, 16, 17, המציינים את שפע המים.</p> <p>בחלקים אחרים של הבניין התגלו רצפות פסיפס שבהן מתוארות שתי אמזונות הרוכבות על סוסים וצדות פנתר. במקום אחר נראות שלוש אמזונות רוקדות ודמות קנטאור הנושא מעל ראשו קערה ועליה כתובת ביוונית, "אל עוזר", וכן צייד בגודל טבעי המחזיק בידו חנית.</p> <p>חג הנילוס על שום מה? 2 סברות עיקריות:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. בגלל קשרי המסחר הענפים עם מצרים, היתה הקבלה בין כמות המים בנילוס למצב הכלכלי בגליל 2. המקום היה "תאגיד המים" האזורי, לכן הזיקה לנילוס שהיה הנהר הגדול באזור. 	<p>ציפורי - בית חג הנילוס</p>
<p>חפירה שנערכה בשנת 1994 על ידי האוניברסיטה העברית נחשף בצפון האתר במורד הגבעה ליד מגרש החניה הפנימי מבנה בית כנסת. המבנה נחשף בתוך שכונת מגורים שתחילתה בתקופה הרומית. המבנה תוארך לתחילת המאה ה-5.</p> <p>מבנה צר וארוך (בסיליקה חצויה) – רק שורת עמודים אחת וסיטרה אחת. כיוון התפילה באולם היה בכיוון המנוגד לירושלים.</p> <p>רצפת אולם התפילה מכילה רצפת פסיפס הכוללת כתובות הקדשה בארמית כנראה של התורמים להקמת בית הכנסת.</p> <p>ברצפה גם סצנות מתוך המקרא כגון הבשורה לשרה, הקדשת אהרון, עקדת יצחק, והקרב קורבנות ומלאכות במקדש. תמונות ארון הקודש. מנורת שבעת הקנים, סל ביכורים ועוד. במרכז הרצפה נמצא גלגל המזלות, בדומה לגלגל שנמצא בבית הכנסת בבית אלפא ובמרכזו השמש רכובה על מרכבת סוסים דומה להליוס אל השמש.</p> <p>במסגרת פעולות השימור של המבנה, נבנו קירות והמבנה קורה בגג. נבנתה בדרום האולם במה המאפשרת תצפית נוחה יותר על הרצפה. בנוסף הוספו על המעקה שלטי המחשה המסבירים את הסצנות השונות המתוארות בפסיפס.</p> <p>פסיפס בית הכנסת מתוארך לראשית המאה החמישית, גודלו של הפסיפס 13.5 X 4.5 מ' (61 מ"ר), ומגוון צבעי האבנים לא גדול: לבן, שחור, אפור, חום, אדום, כתום, צהוב, חרדל, וצפיפותן בינונית-גבוהה.</p>	<p>ציפורי – בית הכנסת</p>
<p>במקום התקיים יישוב יהודי חשוב בתקופת בית שני, המשנה והתלמוד. שיא פריחת היישוב הייתה בין המאות ה-2 וה-4 לספירה, עת שהתה בו הסנהדרין בראשותו של רבי יהודה הנשיא. האתר הוכרז כגן לאומי.</p> <p>חשיבותו של המקום במיקומו על שפת עמק יזרעאל. כל התבואה מהעמק הובאה לממגורות שנבנו מסביבו.</p>	<p>בית שערים</p>

אביו של רבי יהודה הנשיא מתיישב כאן, וזה גדל ומתחנך כאן רוב ימיו (עבר לציפורי ב 17 השנים האחרונות לחייו). מבקש להיקבר בבית שערים. בית שערים הופכת לבית הקברות היהודי הראשי.

במרד גאלוס 351 לספירה הרומאים פוגעים קשות במרכזי דת יהודיים – בית שערים נמחקת לחלוטין ולא נבנית מחדש.

באתר ישנה כמות עצומה של ממצאים.

מערות הקבורה באתר מחולקות לשני מתחמים נפרדים. המתחם הגדול בו נמצא קברו המשוער של רבי יהודה הנשיא. המתחם השני הוא "מתחם מערות המנורה". המערות באתר מסופרות בספרור המקורי שניתן להן על ידי הארכאולוגים בסדר רץ לפי סדר מציאתן; לחלק מהמערות ניתן שם על פי כתובת שנמצאה במערה או לפי מאפיינים ייחודיים שלה.

3 מערות פתוחות לקהל:

1. **מערת המוזאון** - מספרה 28. במקור שימשה המערה כמאגר מים, ובהמשך הוסבה לבית מלאכה לייצור זכוכית, על שינוי זה מצביע גוש זכוכית ענק שמשקלו כ-9 טון. בעת העתיקה נהגו לייצר גושי זכוכית גדולים, לשבור מהם חתיכות קטנות יותר ולשלוח אותן לבתי המלאכה. נראה כי פגם כלשהו בזכוכית הביא להשאתה במקום. כמו כן במערה נחצבו כוכים ששימשו את הפועלים כדי להימלט מן החום העז שמלווה בהפקת זכוכית.

2. **מערת הארונות** - מספרה 20. המערה היא מערכת קברים גדולה, המפוארת ביותר שנמצאה בבית שערים והיא כוללת הסתעפויות רבות וחדרי קבורה רבים. אורכה ורוחבה הוא 75 מטר. בכל האולמות יחדיו נמצאו 125 סרקופגים מתוכם 35 מעוטרים. הסרקופגים עשויים אבן גיר ומשקלם נע בין 4–5 טון. על פי הערכת הארכאולוג נחמן אביגד שחפר באתר, המערכת המפוארת מעידה על יוזמה ארגון ומשאבים והיא שימשה משפחות בעלות מעמד ואמצעים. במערכת נמצאו באופן יחסי כתובות רבות בעברית. כל השמות הפרטיים (למעט אחד) של הגברים שנקברו הם שמות עבריים, שמות הנשים הם יוונים רומיים, שנכתבו באותיות עבריות מרובעות (למעט כתובת אחת). מאפיין נוסף בכתובות במערכת הוא ריבוי השימוש בתואר רבי. אביגד הניח שהנקברים היו ממשפחות חכמים, ששפת דיבורם הייתה עברית, שפה שכבר מיעטו להשתמש בה בתקופה זו. המערכת תוארכה לסוף המאה השנייה והמאה השלישית. הסרקופגים המעוטרים כללו עיטורים של בעלי חיים כגון אריות, עיטים, ציפורים, ראשי פרים ועוד, נמצאו גם עיטורים של אלים מהמיתולוגיה היוונית כגון ניקה אלת הניצחון. במערה פנימית נמצאה מנורה חצובה בקיר המערה בגובה 1.99 מטר.

3. **מערת רבי יהודה הנשיא** - מספרה 14. במערה לא נמצאה כל כתובת המאשרת במפורש שבמערה זו נקבר רבי יהודה הנשיא. הזיהוי נעשה על פי צרוף של ממצאים ומידע המופיע בכתובים. מערה זו היא בעלת חזית כניסה מפוארת בעלת שלושה פתחים בעלי קשתות בחזית המערה. בתוך המערה נמצאו שלוש כתובות מעל קברים. באולם הראשון משמאל נמצאה כתובת בעברית "רבי שמעון" המתאים לבנו של רבי יהודה הנשיא, בקיר הימני נמצאה כתובת "אנינא הקטן" המתאים לחנינא בר חמא שהיה תלמידו, כתובת

<p>שלישית שנמצאה הייתה "זו של רבי גמליאל", המתאים לרבן גמליאל ברבי בנו השני של רבי יהודה הנשיא. באולם הגדול הפנימי בפינה הימנית של האולם נמצאים שני קברים מלבניים צמודים החפורים באדמה. הקברים היו מכוסים בלוחות אבן. קבר כפול זה הוא חריג בבית שערים. בצוואתו ביקש רבי יהודה הנשיא לקבור אותו בבית שערים ולא בציפורי בה גר, בקבר החפור באדמה.</p>	
<p>אלכסנדר זייד הולדתו נולד 1886 אביו היה יוצק מתכת שהוגלה מוילנה (ליטא) לסיביר ל 25 שנה, אשתו הראשונה וששת ילדיו נרצחו אמו רבקה ממשפחת "סובותניקים" נפטרה כשהיה בן 3 בסיביר התחבר עם קוזקים מהמפעל של אביו ורצה להיות כמותם אביו התחתן בשנית וחזרו לוילנה ב 1901 כשהיה בן 15. אביו מת ועול המשפחה נפל עליו. 1903 פרעות קישינייב הצטרף לקבוצת הגנה יהודית בוילנה. שם פגש את מיכאל הלפרין, פעיל ציוני שהשפיע עליו לעלות לארץ ישראל</p> <p>עלייה בגיל 17 על בגפו 1904 (שלטון עות'מני) – עליה שניה בנמל יפו נאסר ונתן שוחד את שעונו. היה שונה מבני העליה השניה, חסון, בהיר ובעל שפם גדול, למד ערבית ומנהגים בן שמן, פתח תקווה (שם פגש את יחזקאל חנקין שגם הושפע ממיכאל הלפרין) שלטון טורקי- שמירה מעורבת (ערבית וצ'רקסית) - בעקר גניבות. עבד ביקב ראשל"צ שם פגש בישראל שוחט. כששוחט הקים בשפיה קבוצת שמירה הוא צירף את זייד. משם לירושלים – הכיר את פרופסור בוריס שיץ (מייסד בצלאל) שהציע לו ולחנקין ללמוד סתות ולהיות דוגמנים. 1905 הגרעין היה בירושלים אבל התגבש בשפיה. הקריטריונים: מבנה גוף ואידאולוגיה מתאימים זיכרון יעקב – שבר שמירה-הרובה שלו נגנב. באירוע אחר קיבל מכה בראשו ונפצע.</p> <p>בר גיורא ספטמבר 1907 פגישה סודית זייד חנקין שוחט ויצחק בו צבי (הנשיא השני). הוחלט להקים את "בר גיורא" (ע"ש שמעון בר גיורא ממנהיגי המרד הגדול ברומאים מ 66 לספירה) בפיקוד ישראל שוחט. הוחלטה גם הסיסמה בדם ואש יהודה נפלה, בדם ואש יהודה תקום. הארגון הקים בסג'רה קולקטיב חקלאי בראשות מניה שוחט . חברי בר גיורא שכנעו את אליהו קראוזה מנהל החווה לתת בידם את השמירה. בין הפועלות היתה ציפורה בקר. היא וזייד התאהבו ועברו לגור במערה שזייד שיפץ.</p> <p>השומר לאחר שגדל הביקוש לשמירה עברית לא חודש החוזה בין בר גיורא והקולקטיב. לאור הביקוש החליטו חברי בר גיורא (שהיתה מחתרת) לפעול באופן חוקי ולהקים את הסתדרות שומרים חוקית.</p>	<p>נקודת הרחבה: פסל אלכסנדר זייד</p>

נוסד אפריל 1909.
 אנשיו אימצו מראה "ערבי", מחוות ושפה
 זייד היה שומר פשוט אך התבלט ביכולותיו.
 שמר ביבניאל כפר תבור חזרה
 1912 זייד וציפורה מתחתנים ברחובות
 בשומר התפתחות 2 גישות: הביטחוניסטים וחסידים ההתיישבות – גרמה לפילוג
 ויחסים עכורים
 בסוף נבחר תל עדס (תל עדשים).
 לאחר כמה הרוגים הטורקים מאפשרים שמירה רכובה וחמושה.
 1914 עם פרוץ מלחה"ע הראשונה מנהיגי השומר היו פעילים למען **התעתמנות** כדי
 למנוע גירוש נתיני מדינות זרות. מחצית מיהודי א"י הפכו לנתינים עות'מניים.
 בגלל המלחמה היה מצב כלכלי קשה והמושבות לא יכלו לשלם לשומרים.
 1914 נולד בנו גיורא
 1920 נולדים התאומים יפתח ויוחנן
 נולדה כוכבת
 1916 קבוצה מהשומר בהנהגת **ישראל גלעדי** מקימה את **כפר בר גיורא** (לימים
כפר גלעדי). אח"כ זייד עוזב על רקע חילוקי דעות על גידול ילדים.
 1926 זייד עובר ל**שייח אבריק** כשומר עצמאי ע"י קק"ל ובונה שם חווה.
 1936 חופר ומוצא פתח מערה. מדווח **ליצחק בן צבי ובנימין מזר** – חופרים מערות
 קבורה ומגלים את בית שערים.
 11 ביולי 1938 (המרד הערבי הגדול) זייד נרצח בגיל 52

הנקמה

היהודים ככלל, וגם **ההגנה**, לא אימצו את גאולת הדם.
 הש"י חקר והגיע לקאסם **טאבש**, בדואי משבט ערב אל חילף
 בניו רצו לנקום, **יגאל אלון** הניא את גיורא.
 ב"הגנה" נמנעו מלהרוג אותו ממניעים פרקטיים וכתפיסה רעיונית נגד נקמת דם
 כשהוקם הפלמ"ח מרץ 1942 אישר יגאל אלון את הפעולה.
 6 לוחמים נכנסו לאוהל ראש השבט ליד **ולדהיים** (בית לחם הגלילית) וירו בראשו
 של קאסם טאבש.

האנדרטה

1940 **דוד פולוס** בונה ממלט ורשת ברזל. לאחר כמה שנים היא מתפוררת.
 1976 **דן זריצקי** בונה העתק מדוייק **מברונזה** (סגסוגת של נחושת ובדיל).
 6 ביולי 41 נחנך הפסל ולכבוד המאורע כתב אלכסנדר פן את "על גבעות שיח'
 אבריק" לבקשת ציפורה
 המילים הראשונות חקוקות על מצבתו של אלכסנדר פן.

2007 ניסיון גניבה של הפסל שלא הצליח
 ביולי 2010 נגנב הזנב

**אלכסנדר זייד היה לסמל רומנטי של האתוס הציוני של החלוץ היהודי החסון
 המגן על אדמתו, ממנו צמחו המחתרות, הפלמ"ח וצה"ל.**